

dans des fruits coupés avant leur maturité a été observé par nous sur des fruits de *Sambucus niger*.

Dans tous les cas précités, la plasmolyse, la coloration du protoplasme et la dégénérescence du noyau démontre, qu'après le détachement des fruits de la plante mère les cellules de l'épicarpe meurent et c'est alors que prend lieu la production du pigment anthocyanique.

Nous donnons à ce phénomène l'interprétation suivante.

Dans les fruits encore verts, durant l'assimilation chlorophyllienne, pendant laquelle prédominent probablement des processus d'oxydation, la formation de l'anthocyanine est entravée par ce processus étant donné que les anthocyanidines peuvent être produites par réduction des oxyflavonols correspondants. Des composés flavoniques, après le détachement des fruits de la plante mère, se transforment en anthocyanine sous l'influence des phénomènes de réduction qui deviennent alors prépondérants.

BYZANTINH TEXNH.— Τὸ βαπτιστήριον τῆς Κῶ, ὑπὸ τοῦ κ. Ἀναστ. Ὁρλάνδου.

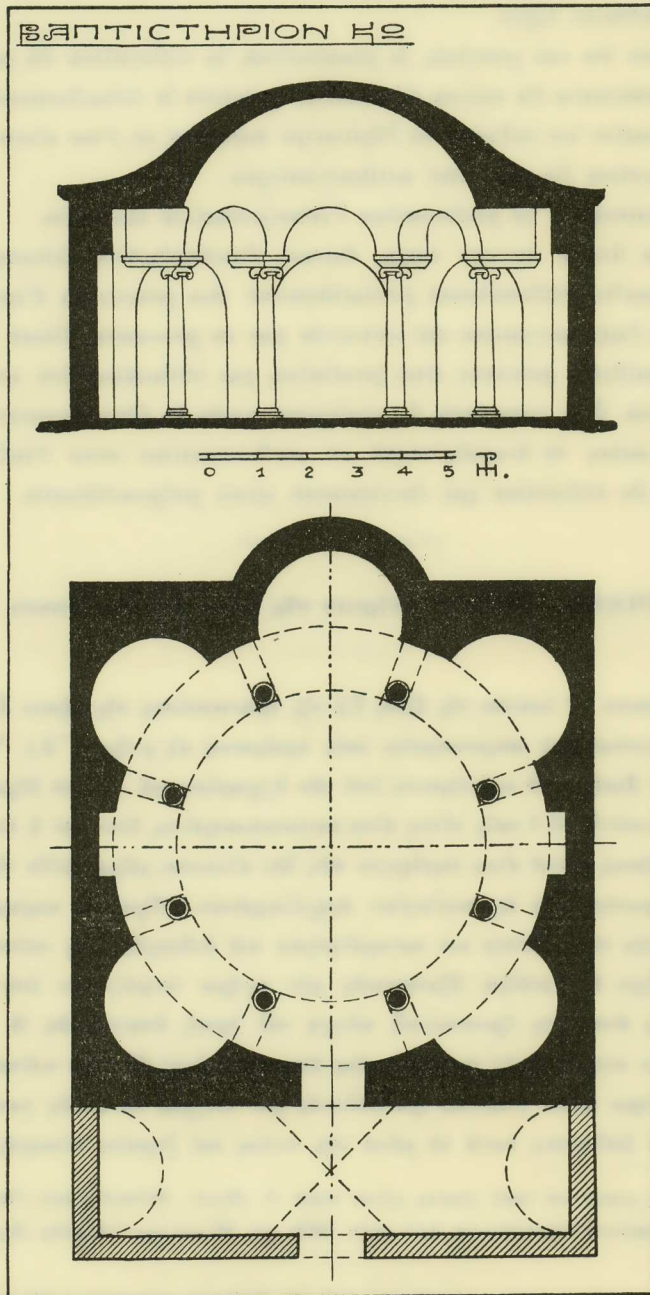
Ἐἰς ἀπόστασιν 10 λεπτῶν τῆς ὥρας ΝΔ τῆς πρωτευούσης τῆς νήσου Κῶ ἐγείρεται ἐν μέσῳ τοῦ χριστιανικοῦ νεκροταφείου ναὸς τιμώμενος εἰς μνήμην Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ καλούμενος ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων καὶ «Ἐφτὰ βήματα». Τόσον τὸ πλίνθινον ὑλικὸν ἐξ οὗ ὁ ναὸς οὗτος εἶναι κατασκευασμένος, ὅσον καὶ ἡ ἀσυνήθης διάταξις τῆς κατόψεως αὐτοῦ εἶναι περιεργον πῶς δὲν εἴλκυσαν μέχρι τοῦδε τὴν προσοχὴν τῶν περὶ τὴν χριστιανικὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένων¹. Βραχεῖα παραμονή μου ἐν Κῶ μοὶ ἐπέτρεψε τὴν μελέτην καὶ καταμέτρησιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου μνημείου.

Ὁ ναὸς ἔχει ἐν κατόψει ἐξωτερικῶς μὲν σχῆμα τετράγωνον ἀπὸ τοῦ ὁποίου προβάλλει πρὸς ἀνατολὰς ἡμικυκλικὴ κόγχη τοῦ ἱεροῦ, ἐσωτερικῶς δὲ κυκλοτερές μεθ' ὁμοκέντρου κυκλοτεροῦς κιονστοιχίας ἀποτελουμένης ἐξ ὀκτῶ κίωνων². Τὸ ἐξωτερικὸν περίβλημα φέρει ἐναλλὰξ ἡμικυκλικὰς μὲν κόγχας κατὰ τὰς γωνίας (εἰκ. 1), ὀρθογωνίους δὲ βαθύνσεις κατὰ τὰ μέσα τῆς νοτίας καὶ βορείου πλευρᾶς ἐν ᾧ κατὰ

¹ Βραχυτάτη μνηστία τοῦ ναοῦ γίνεται μόνον παρὰ *O. Rayet*: *Mémoire sur l'île de Cos* ἐν *Archives des Missions Scientifiques* IIIe série 1876 σελ. 91 καὶ παρ' Ἰακώβου Ζαροράφη: *Κῶνια* 1921 σελ. 67.

² Τῶν κίωνων τούτων τινὲς ἀφῆρθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων χρησιμοποιοῦνθέντες εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει τῆς Κῶ τζαμί τῆς Λότζας, ἀντ' αὐτῶν δὲ κατασκευάσθησαν ἀκτινοειδῶς βαίνοντα τοιχώματα ἄτινα δὲν ἐσημειώθησαν ἐν τῇ παρατιθεμένῳ σχεδίῳ.

τὸ μέσον τῆς δυτικῆς εὐρίσκεται ἡ θύρα τῆς εἰσόδου. Δημιουργοῦνται οὕτω μετὰ τῆς

Εἰκ. 1.—Κάτοπις καὶ τομὴ τοῦ βαπτιστηρίου τῆς Κω.

κόγχης τοῦ ἱεροῦ ἑπτὰ βαθύνσεις ὁμοιάζουσαι πρὸς ἱερὰ βήματα, ὅθεν πιθανώτατα

καὶ ἡ ὄνομασία τοῦ ναοῦ «Ἐπτὰ βήματα». Πρὸ τοῦ τετραγώνου κτίσματος ὑπῆρχεν ἄλλοτε πρὸς δυσμὰς καὶ ἐπιμήκης νάρθηξ (φωτιστήριον) οὗτινος σώζονται σήμερον μόνον αἱ γεννήσεις τῶν κυλινδρικών θόλων, δι' ὧν ἐκαλύπτοντο τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ τμήματα καὶ τοῦ σταυροθολίου, ὅπερ ἐκάλυπτε τὸ μέσον.

Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐσωτερικὴν κιονοστοιχίαν κίονες εἶναι ἀρράδιδωτοι διαμέτρου 0.35 μ., φέρουσι δὲ βάσεις ἰωνικὰς καὶ κιονόκρανα ἰωνίζοντα μεθ' ὑψηλοῦ ἐπιθήματος, ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου πλευρᾶς τοῦ ὁποῦ εὗρηται ἀνάγλυπτος σταυρός. Οἱ κίονες συνδέονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τόξων ἡμικυκλικῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ μέτωπα κυλινδρικών θόλων διηκόντων ἀκτινοειδῶς ἀπὸ τῶν κίωνων πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους, στηριζομένων δὲ ἐπὶ τοῦ ἐπιθήματος τῶν κιονοκράνων ὅπερ προεκτείνεται μέχρι τοῦ τοίχου. Αἱ ὀπισθεν τῶν κίωνων κόγχαι ἔχουσιν ἀντυγὰς κυκλικὰς, ὧν ἡ κλεῖς φθάνει μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ ἐπιθήματος τῶν κίωνων.

Ἡ ἐσωτερικὴ κιονοστοιχία ἀπέχουσα τοῦ τοίχου 1.15 μ. βαστάζει ἡμισφαιρικὸν θόλον διαμέτρου 6.50 μ. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ δαπέδου μεταξὺ ἐνίων κίωνων ὑπαρξίς ἰχνῶν θωρακείου ἀποτελουμένου ἐκ δύο πλακῶν ἐκατέρωθεν ἐνδιαμέσου πεσίσκου. Τὰ θωρακεία ταῦτα, ὧν τὸ ὕψος καὶ τὴν διακόσμησιν ἀγνοοῦμεν, δὲν ἐξετείνοντο μέχρι τῶν κίωνων ἀλλὰ κατέλειπον μικρὸν κενὸν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν κίωνων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν προσρισμὸν τοῦ κτηρίου ἔχομεν τὴν γνώμην ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἀνέκαθεν ναὸς ἀλλὰ βαπτιστήριον μετατραπὲν ὑστερώτερον εἰς ναὸν δι' ἰσοπεδώσεως καὶ πλακοστρώσεως τῆς ἐν τῷ κέντρῳ του κολυμβήθρας, ἣτις, τούτου ἕνεκεν, δὲν εἶναι πλέον σήμερον ὄρατὴ. Τὴν γνώμην μου ταύτην στηρίζω κυρίως εἰς τὸ σχῆμα τοῦ ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα βαπτιστήρια ὡς π. χ. εἰς τὸν μέγαν βαπτιστήρα τῆς Ἁγ. Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως¹ ὅστις, (ἀφαιρουμένης τῆς ἐσωτερικῆς κιονοστοιχίας ἣν φέρει τὸ ἡμέτερον) παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὸ κτήριο τῆς Κῶ, εἰς τὸ βαπτιστήριον τοῦ Ἁγ. Μηνᾶ², τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῆς Ραβέννας³, τοῦ Καλὰτ Σεμὰν τῆς Συρίας⁴ κλπ. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ναοὶ ἔχοντες τὸ ἐξεταζόμενον σχῆμα ὡς π.χ. ὁ Ἁγ. Σέργιος καὶ Βάκχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ πρὸς ἀνατολὰς προέχουσα ἄψις τοῦ κτηρίου τῆς Κῶ, θὰ ἐδικαιολόγει τοιοῦτον τινὰ χαρακτηρισμὸν του, ἀλλ' ἡ ἄψις αὕτη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι μικρὰ (διάμ. 3.00) ἀφ' ἑτέρου δέ, καίτοι λειτουργικῶς οὐχὶ ἀπαραίτητος, ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἄλλα βαπτιστήρια (Ἁγ. Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως¹, Καλὰτ Σεμὰν⁴, Ἐζρα⁵ καὶ Μουτζελέγια τῆς Συρίας⁶ κλπ.).

¹ Ἀντωνιάδου Ἐκφρασις τῆς Ἁγ. Σοφίας σικ. 178.

² Kaufmann: Handbuch der christlichen Archäologie σικ. 100.

³ Holtzinger: Altchristliche und byzant. Baukunst Leipzig 1909 σικ. 193.

⁴ Holtzinger: Altchristliche und byzant. Baukunst Leipzig 1909 σικ. 193.

⁵ Corroyer: Architecture Romane Eix. 38.

⁶ Corroyer: Ἐνθ' ἀνωτ. σικ. 31.

Ἰδιαιτέραν βαρύτητα διὰ τὸν ὡς βαπτιστηρίου χαρακτηρισμὸν τοῦ κτηρίου τῆς Κῶ ἐνέχει καὶ ἡ προσωνομία τοῦ ναοῦ ὡς Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, ἣτις ὡς γνωστὸν δίδεται ἐν γένει εἰς τὰ βαπτιστήρια (S. Giovanni in Fonte Λατεράνου Ρώμης, Ραβέννας κλπ.). Ὅπως δὴποτε τὸν ἀσφαλῆ προορισμὸν τοῦ κτηρίου θέλει διαπιστώσει μικρὰ ἐσκαφὴ τοῦ δαπέδου τοῦ κεντρικοῦ τμήματος.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν κατασκευῆς τοῦ μνημείου βοηθοῦσιν ἡμᾶς 1) τὸ ἐκ μεγάλων ὀπτοπλίνθων σύστημα κατασκευῆς τοῦ κτηρίου 2) ἡ μετ' ἐναλλασσομένων κογχῶν ἀνοιγομένων εἰς τὸ πάχος τοῦ τοίχου διάταξις, ἣτις εἶναι παλαιὰ ρωμαϊκὴ κληρονομία ἐφαρμοσθεῖσα κυρίως κατὰ τοὺς ἐξ πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνας 3) ὁ ἄνευ τυμπάνου ἡμισφαιρικός θόλος καὶ τέλος 4) τὰ ὑψηλὰ ἐπιθήματα τῶν ἰωνιζόντων κιονοκράνων τῶν κίονων του.

Ἐκ πασῶν τῶν ἐνδείξεων τούτων θὰ ἡδύνατό τις νὰ χρονολογήσῃ τὸ βαπτιστήριον τῆς Κῶ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 5ου μέχρι τῶν μέσων τοῦ 6ου μ. Χ. αἰῶνος.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς κ. Σ. Μενάρδος καταθέτει τὰ ἐξῆς ἀποσταλέντα πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν συγγράμματα:

1. Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης ὑπὸ Χρ. Τσουντα 1928.
2. Περὶ ἐπιπεφυκτιδίων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν. ὑπὸ Α. Γαβριηλίδου 1928.
3. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὸν μεσαῖονα ὑπὸ Κ. Ἀμάντου
4. Μακεδνικά. Συμβολὴ εἰς τὴν μεσαιωνικὴν Ἱστορίαν
καὶ Ἐθνολογίαν τῆς Μακεδονίας » » »
5. Συμβολὴ εἰς τὸ Χιακὸν γλωσσάριον » » »
6. Die Suffixe der neugriechischen Orstnamen » » »
7. Χιακὰ χρονικά, Τεῦχος Α', Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ', » » »
8. Τὸ δίκαιον τῶν ἐθίμων ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Δρακοπούλου.

καὶ ἀναφέρει ὅτι ὁ συνάδελφος κ. Κ. Ἀμαντος ἐδώρησεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἀκαδημίας 6 τεύχη τῶν Χιακῶν Χρονικῶν.

ΕΚΛΟΓΗ

Ἐκλέγονται πρόεδρα μέλη α'. τῆς Α' Τάξεως διὰ τὸν κλάδον τῶν ναυτικῶν ἐπιστημῶν ὁ κ. Στυλ. Λυκούδης β'. διὰ τὸν κλάδον τῆς Γεωδαισίας